

MÜSTAKBEL NİTELİKLİ GÖÇMENİ KAYNAĞINDA HAZIRLAMAK: İSTANBUL ERKEK LİSESİ ÖRNEĞİ

Fahrettin TEPEALTI*

Atf: Tepealti, Fahrettin. "Müstakbel Nitelikli Göçmeni Kaynağında Hazırlamak: İstanbul Erkek Lisesi Örneği", *Sosyologca*, Sayı 22 (2021), s. 86-103.

ÖZ: Gelişmiş ülkelerin beşerî sermayelerini güçlendirebilmek için uyguladığı göç politikalarından biri de hazır iş gücü konumundaki nitelikli göçmenlerin istihdam edilmesidir. Söz konusu ülkelerin bu amaçla benimsediği daha uzun zaman alan ve maliyetli diğer bir yöntemse, edinmeye devam ettiği kazanımlar sayesinde yakın gelecekte "nitelikli" olarak tanımlanabilecek olan yabancı genç nüfusun verilen eğitim aracılığıyla hazırlanmasıdır. *Müstakbel nitelikli göçmen* olarak adlandırılacak olan bu nüfusun hazırlık süreci ise hedef kitlenin ülkesi içinde veya dışında gerçekleştirilebilmektedir. Müstakbel nitelikli göçmen, edinmeye devam ettiği kazanımlar sayesinde yakın gelecekte 'nitelikli' olarak değerlendirilebilecek göçmen adaydır. Eğitim kalitesi üst düzey ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarındaki seçilmiş öğrenciler bu grubun doğal üyeleridir. Bu öğrenciler yakın gelecekte çeşitli alanlarda önemli başarılar ulaşma beklentisini çok büyük oranda karşılayacak bireylerdir. İçinde yer aldıkları topluma yapacakları katkılar nedeniyle "değerli" bulunan bu kişiler, doğal olarak gelişmiş ülkelerce kazanılması gereken bir "beşerî sermaye" olarak görülmektedir. Dolayısıyla bu ülkeler için müstakbel nitelikli göçmenlerin eğitim yoluyla hazırlanması stratejik bir hedefe dönüşmüştür. Göç literatürüne yeni bir kavram kazandırmak amacıyla hazırlanan bu çalışmada müstakbel nitelikli göçmenin kaynağında hazırlanma süreci İstanbul Erkek Lisesi özelinde ele alınmıştır. Yaklaşık 5 yıllık bir gözleme dayalı olarak öğrencilerin eğitim süreci incelenmiş ve onların yurt dışı tercihlerinin etkileri değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müstakbel nitelikli göçmen, entegrasyon, İstanbul Erkek Lisesi.

Preparing The Prospective Qualified Immigrant at Source: Example of Istanbul High School

ABSTRACT: One migration policy implemented by developed countries for strengthening human capital is to recruit current qualified immigrants. Another method, which is costly and time-consuming, is preparing the foreign young population to be "qualified" in near future for their on-going gains through education. The preparation process of this population, which can be called "prospective qualified immigrants", may be conducted either inside or outside the country of the target group. A prospective qualified immigrant is a candidate to be considered as 'qualified' soon thanks to her/his on-going qualifications. Selected students with high scores in secondary and higher education are natural members of this group. These are the very individuals to have significant achievements in various fields soon. These people, who are seen as "valuable" for their contributions to the society they dwell, are naturally regarded as "human capital" by developed countries. Therefore, preparing prospective qualified immigrants through education has become a strategic goal. In this study, which was prepared to introduce a new concept to migration literature, the process of preparing the prospective immigrants at the source is discussed within Istanbul High School. Based on approximately 5-year-observation, the education is examined, and the effects of the students' abroad preferences are evaluated.

Keywords: Prospective qualified immigrant, integration, Istanbul High School.

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 15.08.2021

Kabul Tarihi: 24.11.2021

* Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Bakırçay Üniversitesi, fahrettin.tepealti@bakircay.edu.tr, ORCID ID: 0000000266020640

Giriş

Göç, insanlık tarihiyle eşdeğer dinamik karakterli bir nüfus hareketidir. Genellikle bir sorundan kaynaklı olarak meydana gelen göç hareketleri, ulaştıkları sahalarda çok boyutlu değişim ve etkileşimlere neden olur. Günümüzde her ne kadar bu süreç ağırlıklı olarak “zararlı” etkileriyle gündeme gelse de tarihte “fayda” boyutunun ağır bastığı dönemler az değildir. Günümüzde ise göçmenlerden faydalanmak tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar sınırlanmış durumdadır. Çünkü teknolojik gelişmelere bağlı olarak iş gücü ihtiyacının azalması, niteliği düşük göçmen ihtiyacını neredeyse ortadan kaldırmış ve buna bağlı olarak gelişmiş ülkeler bu tür göçmenler için sınırlarında aşılması zor görünmez duvarlar örmüştür. Artık gelişmiş ülkeler için “faydalı göçmen”, nitelikli iş gücünü ifade eder olmuştur. Dolayısıyla gelişmiş ülkelerin diğer ülkelerdeki nitelikli nüfusu kendine çekmeye yönelik girişimlerde bulunması yaygın bir durumdur. Ayrıca söz konusu ülkelerin nitelikli nüfusun yanında “nitelik konusunda umut vadeden nüfus” ile de ilgilendikleri görülmektedir. Göç literatüründe özel bir karşılığı bulunmayan bu grup için *müstakbel nitelikli göçmen* kavramı kullanılabilir. Müstakbel nitelikli göçmen, edinmeye devam ettiği kazanımlar sayesinde yakın gelecekte ‘nitelikli’ olarak değerlendirilebilecek göçmen adaydır. Eğitim kalitesi üst düzey ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarındaki seçilmiş öğrenciler bu grubun doğal üyeleridir. Bu öğrenciler yakın gelecekte çeşitli alanlarda önemli başarılarla ulaşma beklentisini çok büyük oranda karşılayacak bireylerdir. İçinde yer aldıkları topluma yapacakları katkılar nedeniyle “değerli” bulunan bu kişiler, doğal olarak gelişmiş ülkelere kazanılması gereken bir “beşerî sermaye” olarak görülmektedir. Dolayısıyla bu ülkeler için müstakbel nitelikli göçmenlerin eğitim yoluyla hazırlanması stratejik bir hedefe dönüşmüştür. Bu noktada söz konusu göçmenlere yönelik eğitimlerin yabancı ülkede veya kaynağında (anavatanda) verildiği görülmektedir. Eğitim süreçlerinin yapısı gereği, yükseköğretime yönelik çalışmalara ağırlıklı olarak gelişmiş ülkeler ev sahipliği yaparken ortaöğretime yönelik çalışmalarda çoğunlukla müstakbel nitelikli göçmenlerin kaynağı konumundaki ülkelerde faaliyet gösteren yabancı veya yerli-yabancı ortaklık şeklindeki okullarda gerçekleştirilmektedir.

Osmanlı Devleti’nin son döneminden itibaren Alman eğitim sisteminin uygulandığı ve bu çalışmaya konu olan İstanbul Erkek Lisesi, müstakbel nitelikli göçmenlerin kaynağında hazırlanmasına çarpıcı bir örnektir. Türk-Alman resmi ortaklığı temelinde işletilen okul, zaman içinde bir dönem kesintiye uğramasına rağmen günümüzde de aynı sistem çerçevesinde eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu çalışmaya konu olan İstanbul Erkek Lisesi’nin (Almanca) yanında Galatasaray Lisesi (Fransızca), Robert Koleji (İngilizce), Alman Lisesi, Avusturya Lisesi, İtalyan Lisesi, Saint Benoit Fransız Lisesi ve Saint Joseph Fransız Lisesi gibi yabancı dilde eğitim yapan diğer bazı okullar da müstakbel nitelikli göçmenlerin kaynağında hazırlandığı eğitim kurumları olarak değerlendirilebilir. Bu okullardan mezun olan nitelikli öğrenciler yükseköğretim için çoğunlukla dilini ve eğitim sistemini öğrendikleri ülkelere yönelmekte ve bir kısmı üniversite eğitimi sonrasında bu ülkelerde kalarak Türkiye’ye dönmemektedir. Görüldüğü üzere gelişmiş ülkelerin gelecek vadeden bu gruba yönelik yaptığı yatırımların geri dönüş açısından oldukça karlı olduğu söylenebilir. Sık sık güncel haberlere konu olan bu nitelikteki göçmenlerin başarı hikayeleri, girişim sahibi ülkelerin bu insan kaynağından tıp, teknoloji ve mühendislik gibi alanlar başta olmak üzere hemen her alanda büyük kazanımlar elde ettiğini göstermektedir.

Çalışmanın Önemi ve Amacı

İstanbul Erkek Lisesi, Türk ve Alman eğitim bakanlıklarının ortaklığında faaliyetlerini sürdüren ve Abitur eğitim sisteminin uygulandığı bir lisedir. Bu çalışmada söz konusu sistem aracılığıyla öğrencilerin Alman yüksek öğretim sistemine hazırlanması ele alınmış ve bu çerçevede üretilen “müstakbel nitelikli göçmen” kavramıyla göç literatürüne katkı yapılması amaçlanmıştır. Ayrıca Türkiye’de az bilinen Abitur eğitim sistemi incelenerek, orta öğretim eğitimi ile uluslararası göç arasındaki ilişki ve muhtemel etkileri değerlendirilmiştir.

Veri Yöntem

Çalışmanın hazırlanmasında İstanbul Erkek Lisesi’ndeki yaklaşık 5 yıllık görev süresi boyunca edinilen tecrübe ve gözlemler ana kaynağı teşkil etmiştir. Ayrıca okulda görevli Türk ve Alman öğretmenlerin katkıları, uygulanan eğitim sistemiyle ilgili sınırlı çalışmalar, yönetmelik ve yönergelerden elde edilen datalar ile kurum arşivinden temin edilen nicel veriler değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

İstanbul Erkek Lisesi’nin Tarihçesi

Osmanlı İmparatorluğu 18. yüzyıldan itibaren gerisinde kaldığı Batılı devletlerle aradaki farkı kapatabilmek için her alanda reform çabaları içine girmiştir. Başta askeri alanda ortaya çıkan bu gayretler zaman içinde diğer alanlara da yansımış ve eğitim alanı da bu iyileştirme hareketlerine sahne olmuştur. Önce askeri teknik okulların açılmasıyla başlayan eğitimde reform çalışmaları, süreç içinde örgün eğitim ve kültür alanında devam etmiştir. 20. yüzyıl başlarında Darülfünun’da yoğunlaşan bu gayretler ortaöğretim düzeyine de yansımıştır. Söz konusu dönemde gerçekleştirilen “eğitim modernizasyonu”, Cumhuriyet sonrası eğitim sisteminin de temelini oluşturmuştur.

Sultan II. Mahmut ile başlayan Osmanlı’nın sivil eğitim alanındaki reform çalışmaları, 1 Eylül 1869 tarihli “Maarif-i Umumiye Nizamnamesi” ile ilk kez genel ve sistemli bir yapıya kavuşmuştur.¹ Osmanlı eğitim sistemi için dönüm noktası niteliğinde olan 198 maddelik bu nizamname ile mevcut ve kurulması planlanan tüm okullar bir sistem çerçevesinde teşkilatlandırılmıştır. Buna göre, tüm eğitim kurumları ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. İlköğretim, sıbyan ve rüşdiye mekteplerinden oluşurken; ortaöğretimin idâdî ve sultânî mekteplerinden, yükseköğretim ise âlî mekteplerden oluşması planlanmıştır. Bu yapılanmaya göre ortaöğretimin ilk basamağını idâdîler, ikinci basamağını ise sultânîler teşkil etmiştir. Ancak ilk aşamada sultânîler açılmamış ve ortaöğretimin ikinci basamağını 7 yıllık idadiler oluşturmuştur. 1910 yılında başlanan ve 1914 yılında tamamlanan bir çalışma ile tüm 7 yıllık idâdîler sultânîye dönüştürülmüş ve böylece sultânîler, Osmanlı eğitim sisteminin ortaöğretim kurumları olmuştur.²

Osmanlı eğitim sisteminde okullar, idaresi tamamen devlete ait olan Mekatib-i Umumiye ve denetimi devlete, kuruluş ve idaresi ise kişi/kişiler veya cemaatlara ait olan Mekatib-i Hususiye olmak üzere iki gruba ayrılmıştır.³ Dönemin özel okulları niteliğindeki Mekatib-i Hususiye, kurucularının dini kimliğine göre Mekatib-i Hususiye-i İslamiye ve Mekatib-i Gayri Müslime olmak üzere iki kısımdan oluşmuştur. Mekatib-i Gayri Müslime, cemaatler ve Patrikhane tarafından kurulan azınlık okulları, gerçek kişilerin kurduğu eşhas mektepleri ve

¹ Bayram Kodaman, *Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi*, İstanbul: Ötüken Yayınevi, 1980, s.22.

² Fatih Demirel, “II. Meşrutiyetten Sonra Osmanlı’da Orta Öğretim: Sultânîler”. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 27/2, (2012), s.339-341.

³ Taceddin Kayaoğlu, *Mahmud Cevad İbnü-ş Şeyh Nafi: Maarif-i Umumiye Nezareti Tarihçe-i Teşkilat ve İcraatı: XIX. Asır Maarif Tarihi*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2001, s.445.

kapitülasyonların sağladığı haklar çerçevesinde kurulan ecnebi (yabancı) mektepleri olmak üzere üçe ayrılmıştır. Mekاتب-i Hususiye-i İslamiye ise ilk örneği 1873 yılında İstanbul'da açılan Darüşşafaka Mektebi olmak üzere Türk ve Müslüman nüfusun Batılı tarzda eğitim vermek amacıyla açtıkları özel Türk okullarıdır.⁴ Görüldüğü üzere Osmanlı Devleti, eğitim kurumları açma ve yönetme konusunda sadece yabancı ve gayrimüslimleri değil Türk ve Müslümanları da serbest bırakmış ve böylece Osmanlı eğitim sistemindeki devlet tekeli kırılmıştır.⁵

Osmanlı eğitim sisteminde özel okulların açılması ve yaygınlaşmasında halkın nitelikli eğitim talebinin yanında devletin ekonomik yetersizliklerden dolayı yeterince ve istenilen seviyede eğitim verebilecek okullar açamaması da etkili olmuştur. Diğer yandan nitelikli eğitim veren yabancı okulların sosyo-kültürel ve politik bakımdan "tehlikeli" bulunması, Türk ve Müslümanların özel okul açmasını kolaylaştırmıştır. Yabancı okullara alternatif olması amaçlanan bu okullarla Türk ve Müslüman çocukların yabancı okullara yönelmesinin ve kültürel bakımdan yitirmelerinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.⁶ İlerleyen yıllarda bu okulların gayrimüslim okullarındaki Türk ve Müslüman öğrencileri kendilerine çekmeyi başardığı görülmüştür. Söz konusu talebin giderek artması ise özel sermaye ve girişimcilerin önünü açmıştır. Ayrıca bu okullar, o dönem Osmanlı Devleti'nin eğitim yükünü azalttığı gibi uyguladıkları Batılı eğitim modelleri ve yenilikçi uygulamalarla daha sonra açılacak olan özel okullara da model olmuştur. Böyle bir tarihsel süreç ve birikimden gelen Darüşşafaka Mektebi, Fezziye Mektepleri (Işık Okulları), Terakki Vakfı Okulları, Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) ve Numune-i Terakki Mektebi'nin devamı niteliğindeki İstanbul Erkek Lisesi günümüzde de faaliyetlerini sürdürmektedir.

Numune-İ Terakki Mektebi Dönemi

İstanbul Erkek Lisesi'nin temeli kabul edilen Numune-i Terakki Mektebi, dönemin resmi eğitim felsefesine uygun olarak "ahlaklı ve donanımlı bir nesil yetiştirmek" hedefiyle 1884 yılında eğitime başlamıştır. Mehmet Nadir Bey⁷ tarafından yabancı okullara alternatif olmak amacıyla açılan okul, uyguladığı Batılı tarzda eğitim sistemi nedeniyle büyük ilgi görmüştür. Numune-i Terakki Mektebi başlangıçta iptidaiye (ilkokul) ve rüştiye (ortaokul) seviyesinde, gündüzlü ve yatılı olmak üzere sadece erkek öğrencilerin kabul edildiği beş yıllık bir sistem uygulamıştır. 1888-1889 yılından itibaren okulun eğitim süresi, üç yılı iptidaiye, üç yılı rüştiye ve iki yılı da idadi (lise) olmak üzere sekiz yıla çıkarılmıştır. Bu dönemde okul, Maarif Nezareti kaydında İstanbul'daki "Mekاتب-i Hususiye" listesinden çıkarılarak resmi mekteplerin bulunduğu "Mekteb-i İdadi Mülkiye ve Üsküdar Mektebi İdadi Mülkiye" listesine alınmıştır ki bu durum özel Müslüman okulları tarihinde bir ilktir (Güçtekin, 2016, s. 39).⁸

Numune-i Terakki Mektebi'nde Kur'an-ı Kerim, İlmihal ve Hüsn-i Hat gibi dini derslerin yanında cebir (matematik), hendese (geometri), coğrafya, tarih, mantık, Osmanlıca, Fransızca,

⁴ Nuri Güçtekin, *İstanbul Erkek Lisesi Tarihi (1884-1923)*, İstanbul: İstanbul Erkek Lisesiler Eğitim Vakfı, 2016, s.21-23.

⁵ Hasan Ali Koçer, *Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923)*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1970, s.115.

⁶ Nuri Güçtekin, *İstanbul'daki Hususi Mektepler (1873-1922)*, İstanbul: İBB Kültür A.Ş., 2015.

⁷ Kuleli Askeri Lisesi mezunu olan Mehmet Nadir Bey, çeşitli okullarda matematik hocalığı yaptıktan sonra kendi okulunu açmıştır. Ancak 1897 yılında Sultan II. Abdülhamid'i tahttan indirmeye yönelik darbe girişimine karıştığı gerekçesiyle okuluna el konulmuş ve sürgüne gönderilmiştir. Çalışmaları yurt dışında yayımlanan ilk Türk matematikçisi olan Mehmet Nadir Bey aynı zamanda Shakespeare'in eserleri başta olmak üzere yaptığı önemli çevirilerle de dikkati çeken entelektüel bir kişiliktir. Bkz: Enfel Doğan, "İstanbul (Erkek) Lisesi'nin Kurucusu Mehmed Nadir Bey'in Öğretmenlik Mesleği ve Öğretim Yöntemleri ile İlgili Görüş ve Önerileri", *SAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (2007), s.147.

⁸ Güçtekin, *İstanbul Erkek Lisesi*, s.39.

kozğrafya, imla, jimnastik ve resim gibi çok çeşitli alanlara yönelik dersler de verilmiş ve öğrencilerin başarı durumları ile ahlaki gelişimleri haftalık olarak velilere bildirilmiştir. Okulun dikkati çeken diğer bir yönü de gerçekleştirilen ders dışı faaliyetlerin niteliğidir. Mehmet Nadir Bey'in önderliğindeki okulun öğrenci ve öğretmenleri, 7 Nisan 1887-27 Mart 1888 tarihleri arasında Türkiye'nin ilk okul dergisi olan Numune-i Terakki Dergisi'ni çıkarmışlardır. İçeriği ağırlıklı olarak okul müfredatında yer alan derslerle ilgili olan dergi, toplam 9 sayı olarak yayımlanmıştır.⁹ Böylece Numune-i Terakki Mektebi, uyguladığı eğitim sistemi ve yeniliklerin yanında ders veren öğretmenlerin yüksek niteliği sayesinde zamanının öne çıkan ve en fazla tercih edilen özel okullarından birisi olmuştur. Öyle ki zamanın bürokrat, paşa, asker çocukları ve hatta dönemin Şeyhülislamı Cemalettin Efendi'nin oğlu da Numune-i Terakki Mektebi'nde eğitim görmüştür.¹⁰ Ancak İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin 1897 yılında Sultan II. Abdülhamid'e yönelik darbe girişimi, Numune-i Terakki Mektebi için kırılma noktası olmuştur. Okulun öğretmenlerinin de içinde olduğu darbe girişimi nedeniyle Numune-i Terakki Mektebi, borçlarına karşılık 120.000 kuruş karşılığında satılmış gösterilerek 14 Ocak 1897 tarihi itibarıyla Maarif Nezareti'ne devredilmiştir.¹¹ Böylelikle okul, Numune-i Terakki Mektebi-i İdadisi adıyla resmi okul statüsüne geçirilmiş ve Mehmet Nadir Bey'in kurucusu olmak dışında Numune-i Terakki ile bir bağı kalmamıştır.

Numune-İ Terakki Mektebi Sonrası Dönem

Numune-i Terakki dönemi, 14 Eylül 1909 tarihinde sona ermiş ve okulun adı İstanbul Leyli İdadisi olarak değiştirilmiştir. Yatılı statüsüne geçirilen okulun adı 14 Ekim 1910 tarihinde yeniden değiştirilmiş ve "İstanbul Lisesi" olmuştur. Böylelikle okul, İstanbul'da "Lise" adını kullanan ilk eğitim kurumu olmuştur. Bu dönemde Yemenli, Kosovalı, Bulgar, Selanikli ve Ermeni öğrenciler de kabul edilmiş ve okulun öğrenci yapısı çeşitlilik kazanmıştır. 9 Ocak 1911 tarihinde alınan bir kararla tüm liseler "Mekteb-i Sultani" olarak adlandırılmaya başlanmış ve okulun ismi de buna uygun olarak "İstanbul Sultani Mektebi"ne dönüştürülmüştür. Fransız müfredatının uygulandığı ve Fransızca eğitiminin verildiği İstanbul Sultanisi, bu dönemde söz konusu değişimi yaşayan yine ilk eğitim kurumu olmuştur.¹²

Devletin sınırlı imkanlarının önemli bir bölümünü ayırdığı ve öğrencilerine yabancı dil öğretmeyi amaçlayan Sultani mektepleri, dönemin politik mücadelelerine de sahne olmuştur. Fransız kültürünü benimseyen Tanzimatçılar, Mekteb-i Sultani'yi (Galatasaray Lisesi) himaye ederken, II. Meşrutiyet sonrası iktidara gelen İttihatçılar ise İstanbul Sultanisi'ni desteklemiştir. Bu durumun bir yansıması olarak İttihat ve Terakki Fırkası, Almanya ile olan yakınlığının etkisiyle 1915 yılında İstanbul Sultanisi'ni Almanca eğitim veren bir okula dönüştürmüştür. İttihat ve Terakki'nin bu çabaları, eğitim ve kültür nüfuzunu genişletmeye çalışan Alman Devleti nezdinde de karşılık bulmuştur.¹³ İki devlet arasında yapılan mutabakat çerçevesinde o dönem Bükreş'te görev yapan Prof. Dr. Franz Schmidt, müşavir olarak Türkiye'ye davet edilmiş ve onun girişimleriyle 1915 yılında İstanbul Sultanisi'nde 4 Alman öğretmen (Gabel, Susen, Reinhold, Michel) görevlendirmiştir.¹⁴ Haftalık 15 saat ders Almanca

⁹ Numune-i Terakki Dergisi, İstanbul Erkek Lisesi öğrenci ve öğretmenleri tarafından düzenli bir aralıkla olmasa da halen çıkarılmaktadır. Ayrıca her yıl ocak ayı içinde "Numune-i Terakki Bilim Haftası" adı altında dışarıdan da katılma imkân veren çeşitli deney, atölye, söyleşi, sergi ve yarışmalar gerçekleştirilmektedir.

¹⁰ Güçtekin, *İstanbul Erkek Lisesi*, s.32-53.

¹¹ Doğan, *İstanbul (Erkek) Lisesi'nin Kurucusu*, s.145.

¹² S. Levent Deniz, "İstanbul Erkek Lisesi'ne Tarihçe", *Düyun-u Umumiye'den İstanbul (Erkek) Lisesi'ne*, der., M. Sabri Koz, İstanbul: İstanbul Erkek Liseliler Vakfı, 2006, s.136.

¹³ İELEV, *Billur Bir Avizedir İstanbul Lisesinde Zaman: Belgeleriyle 125 Yıl (1884-2009)*, der., Ş. Levent Deniz, İstanbul: İstanbul Erkek Liseliler Vakfı, 2009, s.68.

¹⁴ Kemal Turan, "Bir Alman Eğitimciye Göre Savaş Yıllarında Osmanlı Maarifi: F. Schmidt'in Eğitim Reformu Raporu", *İstanbul Araştırmaları*, 4 (1998), s.211-212.

olarak verilmiş ve böylece okul Almanca eğitim yapan resmi bir okul niteliği kazanmıştır.¹⁵ Böylelikle İstanbul Sultanisi, Alman öğretmenlerin savaş nedeniyle ülkelerine döndüğü 1942 yılına kadar tüm sultani mektepleri içinde Almanca eğitim veren tek eğitim kurumu olmuştur.¹⁶ Görüldüğü üzere İstanbul Sultanisi, İttihat ve Terakki döneminin gözde okulu olmuş ve savaş koşullarına rağmen her alanda büyük destek görmüştür.¹⁷

İstanbul Sultanisi, Numune-i Terakki döneminde olduğu gibi verdiği nitelikli akademik eğitimin yanı sıra gerçekleştirdiği ders dışı etkinliklerle de dikkati çekmiştir. 15 Şubat 1912’de halen okulda faaliyetlerini sürdüren ve Türkiye’nin ilk izcilik örgütü olan Keşşaf (Sakarya İzci Oymağı) kurulmuştur. Yine bu dönemde İstanbul Sultanisi, bünyesinde sinema ve tiyatro gösterimi yapılan ilk okul olmuştur.¹⁸

I. Dünya Savaşı’nın başlaması üzerine İstanbul Sultanisi, devletin el koyduğu Karaköy’deki Saint Benoit Lisesi’ne taşınmıştır. Savaş süresince (1914-1918) bir kısmı hastane olarak kullanılan bu binanın okul tarihinde özel bir yeri vardır. Çanakkale Savaşı’nın başlaması üzerine okulun 50 öğrencisi gönüllü olarak cepheye gitmiş ancak 2. Tümen’e bağlı bu öğrencilerin tamamı 18 Mayıs’ı 19 Mayıs’a bağlayan gece 03.30’da Kanlısirt Mevkii’nde şehit olmuştur.¹⁹ Öğrencilerin şehadet haberi okula ulaştığında duyulan matem bir ifadesi olarak duvarları sarıya boyalı olan binanın pencere pervazları ile kapıları siyaha boyanmış ve böylece okulun sembolü olarak “Sarı-Siyah” renkler benimsenmiştir. Ayrıca okul binasında yer alan tarihi saatler de o şehit olan öğrencilerinin hatırası için 03.30’a sabitlenmiştir. Halen okulun öğrencileri, öğretmenleri, mezunları, Sakarya İzci Oymağı ve İstanbulspor her yıl 19 Mayıs 03.30’da Kanlısirt’te şehit öğrencileri anma töreni düzenlemekte ve hazırlıktan 9. sınıfa geçen öğrencilere bu törende okul rozeti takılmaktadır.

1923 yılında Cumhuriyetin ilan edilmesiyle okulun ismi “İstanbul Erkek Lisesi” olarak değiştirilmiş ve Sultani dönemi sona ermiştir. İşgal yıllarında olduğu gibi bu dönemde de sık sık yer değiştiren okul, son olarak halen bulunduğu yer olan ve 1933 yılında Levanten mimar Alexandre Vallauray tarafından Düyun-u Umumiye İdaresi’nin kullanımına yönelik tasarlanmış olan Cağaloğlu’ndaki binaya nakledilmiştir.²⁰ 1957 yılında Türkiye ile Almanya arasında imzalanan kültür anlaşması çerçevesinde fen derslerini vermek üzere okulda yeniden Alman hocalar görevlendirilmiş ve böylece okulda savaş nedeniyle ara verilen Almanca dilinde eğitime 1958-1959 eğitim dönemi itibarıyla geri dönmüştür. 1964 yılına gelindiğinde ise adında “Erkek” ifadesi yer alan okula kız öğrenciler de kabul edilmeye başlamıştır. 1982 yılında adı tekrar “İstanbul Lisesi” olarak değiştirilen okul, Anadolu Lisesi statüsüne geçirilmiştir. Söz konusu dönemde okul, Galatasaray Lisesi ile birlikte bu statüde olmasına rağmen isminde “Anadolu” kelimesini kullanmayan iki okuldan biri olmuştur. 1998

¹⁵ Deniz, *İstanbul Erkek Lisesi’ne Tarihçe*, s.147.

¹⁶ Güçtekin, *İstanbul Erkek Lisesi*, s.221.

¹⁷ İstanbul Erkek Lisesi, 1933 yılında eski Düyun-u Umumiye binasına taşınarak bir dönem yoğun desteğini gördüğü İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin eski genel merkezine (Münif Paşa Konağı) komşu olmuştur. 1908-1918 yılları arasında Osmanlı Devleti’nin fiilen yönetildiği yer olan bu konak, 2012 yılında bir şirket tarafından satın alınmış ama bakımsızlık nedeniyle 2019 yılında yıkılmıştır. Tarihi konağın arazisi günümüzde otopark olarak kullanılmaktadır.

¹⁸ Enver Behnan Şapolyo, *80. Yıl İstanbul Erkek Lisesi (1884-1964)*, İstanbul: İstanbul Erkek Lisesi Mezun ve Mensupları Cemiyeti, 1964, s.18.

¹⁹ Çanakkale Savaşı’na gönüllü olarak katılan öğrencilerin varlığı okul çizelgelerinden tespit edilmesine karşın sözlü anlatıma dayalı bu olayı doğrulayan herhangi bir yazılı belge yoktur. Diğer yandan okul arşivinde cepheye giden öğrencilerin ilerleyen dönemde okula döndüklerine dair herhangi bir veri de bulunmamaktadır. Bkz: Güçtekin, *İstanbul Erkek Lisesi*, s.203-204. Bu dönemde İstanbul Sultanisi, mezun vermeyen sayılı okullar arasında yer almıştır.

²⁰ İELEV, *Billur Bir Avizedir*, s.122.

yılına gelindiğinde ise yürürlüğe giren kesintisiz 8 yıllık zorunlu ilköğretim uygulaması nedeniyle orta kısım bölümü kademeli olarak kapatılmış ve okul, 1 yılı hazırlık olmak üzere 5 yıllık bir Anadolu Lisesi statüsüne geçirilmiştir. 1984 yılında kaldırılan ismindeki “Erkek” ibaresi 14.11.2018 tarihli bir Bakanlık kararı ile yeniden eklenmiş ve okulun ismi tekrar “İstanbul Erkek Lisesi” olmuştur. Hemen her alanda birçok tanınmış ve başarılı mezuna sahip olan okul, halen “Proje Okul” statüsünde eğitim vermektedir.

İstanbul Erkek Lisesi’nin Yapısı ve İşleyişi

İstanbul Erkek Lisesi’nin günümüzdeki yapısı, kuruluşundan itibaren geçirdiği birçok değişim sonucunda meydana gelmiştir. Daha önce de değinildiği üzere okul, Türkiye’de yabancı dil ağırlıklı eğitime başlayan ilk devlet okullarından biridir. 1916-1942 yılları arasında kesintili olarak yapılan Almanca ağırlıklı eğitim, 1958 yılından itibaren kesintisiz biçimde sürdürülmektedir. Türkiye ile Almanya arasında imzalanan kültür anlaşması uyarınca İstanbul Erkek Lisesi, Almanya’da üniversiteye öğrenci gönderme hakkına sahip en üst kademe okul olan “Gymnasium” statüsündedir.

İstanbul Erkek Lisesi, kurulduğu ilk dönemlerden itibaren Türk eğitim sisteminde özel bir yerde konumlandırılmış ve bu niteliğini de günümüze kadar korumuştur. Örneğin; Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 30.05.1986 tarih ve 112 sayılı kararıyla kabul edilen “Bir Kısım Derslerin Öğretimini Yabancı Dille Yapan Resmî Okullar Yönetmeliği”nin 2. 4. ve 15. maddelerine göre İstanbul Erkek Lisesi, Galatasaray Lisesi ile birlikte diğer liselerden farklı bir statüde değerlendirilmiştir. Bu çerçevede aynı yıl Bonn’da yapılan Türkiye-Federal Almanya Daimî Kültür Karma Komisyonu’nun 12. toplantısında okulda görevli Alman öğretmenlerin personel statüsü kararlaştırılmıştır. İki devlet tarafından 2009 yılında yeniden düzenlenen bu statüye göre eğitim faaliyetlerinin, Türk okul yönetimi ve Türk öğretmenler ile Almanya’dan gönderilen Alman Bölüm Başkanı ve Alman öğretmenler arasındaki iş birliği temelinde yürütülmesi kararlaştırılmıştır. Okulda görev yapacak Alman öğretmenler, öğrencilere Türk ve Alman (Abitur) lise diplomalarının yanında Almanya II. Basamak Dil Diplomasını da kazandıracak bir eğitim vermekle yükümlü tutulmuştur. İstanbul Erkek Lisesi’nde 1999 yılında başlayan Abitur sisteminin uygulanabilmesi için de Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 06.07.1999 tarih ve 94 sayılı kararıyla sadece bu okula özel bir haftalık ders dağılım çizelgesi düzenlemiştir.²¹

2005-2006 öğretim yılında Türkiye’deki tüm Anadolu liselerinin hazırlık sınıfları kaldırılmış ve bu okullar diğer liseler gibi 4 yıllık okullara dönüştürülmüştür. Sadece İstanbul Erkek Lisesi bu uygulamadan muaf tutulmuş ve devam ettirilen hazırlık sınıfı uygulaması ile birlikte 5 yıllık eğitim veren bir lise statüsüne sahip olmuştur. Okulda halen Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 19.02.2018 tarih ve 56 sayılı “Abitur Programı Uygulayan Okullara Ait Haftalık Ders Çizelgesi” esasına göre eğitim verilmektedir.²² Bu çerçevede okuldaki matematik, fizik, kimya ve biyoloji dersleri Alman öğretmenler tarafından Almanca verilirken; Türk dili ve edebiyatı, tarih, coğrafya ve felsefe gibi kültür dersleri Türk öğretmenler tarafından Türkçe verilmektedir. Almanca ve İngilizce dersleri ise Türk ve Alman öğretmenler tarafından birlikte işlenmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından atanan okul müdürü ile Almanya Eğitim Bakanlığı tarafından görevlendirilen Alman Bölüm Başkanı’nın iş birliğinde yönetilen İstanbul Erkek

²¹ Metin Kuş, “Türkiye’de Uygulanan Abitur Programlarının Değerlendirilmesi: Bir Durum Çalışması”, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, 2019, s.121.

²² Kuş, “Türkiye’de Uygulanan Abitur”, s.122.

Lisesi, Almanya'nın yurt dışında işlettiği 140 okul içinde devlet ortaklığı niteliğine sahip olan tek okuldur. Almanya'nın diğer tüm yurt dışı okulları ise özel okul statüsündedir.

Öğretmenlerin Çalışma Şartları

İstanbul Erkek Lisesi'nin öğretmen kadrosu, uyguladığı eğitim sisteminin gereği olarak Türk ve Alman öğretmenlerden oluşmaktadır. Sayıları yıllara göre değişiklik göstermek kaydıyla okulda 40-45 Türk öğretmen ile 35-40 Alman öğretmen eğitim vermektedir. Her iki grupta yer alan öğretmenler kendilerinden talep edilen belli kriterleri sağlamak şartıyla okulda görev alabilmektedir.

İstanbul Erkek Lisesi'ndeki Türk öğretmenler, Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2016 yılında çıkardığı "Özel Program ve Proje Uygulayan Eğitim Kurumları Yönetmeliği" çerçevesinde atanmaktadır. Buna göre Bakanlık kadrolarında adaylık süresi dâhil en az 4 yıl görev yapmış olan öğretmenler, "eğitim kurumunun bağlı bulunduğu genel müdürlüğün inhası, İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü'nün teklifi ve Bakan'ın onayı" ile okulda 4 yıllığına görevlendirilebilmektedir. Genel Müdürlüğün talep ettiği başarı kriterlerini karşılayan öğretmenlerin görev süresi ilk atamadaki usul uyarınca 4 yıl daha uzatılabilmektedir. Kurumda aynı unvanla toplam 8 yıl çalışan öğretmen ve idareciler söz konusu yönetmelik gereği uygulanan rotasyon esasına göre görevlerinden ayrılmak zorundadır. Türk öğretmenler diğer resmi okullarda olduğu gibi haftada en fazla 30 saat ders verebilmektedir.²³

Federal Almanya Eğitim Bakanlığı tarafından atanan öğretmenlerin Türk öğretmenlerden farklı olarak iki branşı vardır ve haftada en fazla 25 saat ders verebilirler. Alman öğretmenler okulda devlet memuru ve sözleşmeli olmak üzere iki farklı statüde 5-8 yıl süresince görev yapmaktadır.²⁴

ADLK (Auslandsdienstlehrkraft)- Yurt Dışı Hizmet Öğretmeni

Devlet memuru statüsündeki deneyimli eğitimcilerin başvurabildiği bu gruptaki öğretmenlerin Almanca, İngilizce, matematik, fizik, kimya veya biyoloji alanlarının birisinden en az lisans düzeyinde mezun olmaları gerekmektedir. ADLK öğretmenleri, daimî görevli olduğu Alman eğitim kurumundan izin almak kaydıyla yurt dışı görevine başvurabilirler ve 61 yaşından önce başlamaları gereken görev süreleri boyunca kadrosu bulunan kurumda izinli sayılırlar.

BPLK (Bundesprogrammlehrkraft)- Federal Program Öğretmeni

Eyalet düzeyinde yapılan sınavı geçen 61 yaş altı kişiler başvurabilmektedir. Bu gruptakilerin Almanca, İngilizce, matematik, fizik, kimya veya biyoloji alanlarının en az birisinden lisans düzeyinde mezun olmaları gerekmektedir. Ayrıca lise düzeyinde ders verebilme niteliğe sahip olmaları istenen bu öğretmenler, sözleşmeli statüde görev yapmaktadır.

Öğrencilerin Seçilme ve Başarı Durumu

Merkezi sınavla (LGS) öğrenci alan Proje Anadolu Lisesi statüsündeki İstanbul Erkek Lisesi, her yıl 6 şubeye toplam 180 öğrenci kabul etmektedir.

²³ Ayrıntılı bilgi için bkz: Millî Eğitim Bakanlığı, *Özel Program ve Proje Uygulayan Eğitim Kurumları Yönetmeliği*.

²⁴ İEL Alman Bölüm Başkanlığı.

Eğitim- Öğretim Yılı	Kontenjan	Taban Puan	Yüzdelik Dilim
2016-2017	170	497,0218	0,08
2017-2018	180	498,1108	0,08
2018-2019	180	469,3628	0,08
2019-2020	180	497,4124	0,06
2020-2021	180	492,5054	0,04

Tablo 1: İstanbul Erkek Lisesi'nin Yıllara Göre Taban Puan Durumu (2016-2020)

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı.

Tablo 1'de görüldüğü üzere her eğitim-öğretim yılını çok yüksek bir taban puanla kapatan İstanbul Erkek Lisesi, Türkiye'nin en gözde okulları arasındadır. Dolayısıyla okula kayıt yaptırma hakkı kazananlar, Türkiye geneli sınavda dereceye giren öğrencilerden oluşmaktadır. İstanbul Erkek Lisesi'nin bu niteliği, diğer önemli liselerle kıyaslandığında daha iyi anlaşılabilir.

Lise	Yabancı Dil	Kontenjan	Taban Puan	Yüzdelik Dilim
Galatasaray Lisesi	Fransızca	100	494,93	0,02
İstanbul Erkek Lisesi	Almanca	180	492,50	0,04
Ankara Fen Lisesi	İngilizce	150	490,45	0,07
Beşiktaş Kabataş Erkek Lisesi	Almanca	68	489,31	0,08
Beşiktaş Kabataş Erkek Lisesi	İngilizce	136	489,31	0,08
İzmir Fen Lisesi	İngilizce	102	487,44	0,10
İstanbul Atatürk Fen Lisesi	İngilizce	204	485,01	0,15
Çapa Fen Lisesi	İngilizce	170	481,82	0,22
Cağaloğlu Anadolu Lisesi	Almanca	204	479,94	0,26
Bursa Tofaş Fen Lisesi	İngilizce	170	479,00	0,30

Tablo 2: Merkezi Sınavla Öğrenci Alan En Yüksek Puanlı Liseler (2020-2021)

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı.

Tablo 2'deki verilerden de anlaşılacağı üzere okul, Türkiye'nin en yüksek puanla öğrenci alan 2. lisesidir. Doğal olarak bu durum okul öğrencilerinin lise sonrası sınavlarına da yansımakta ve öğrenciler girdikleri yurt içi ve yurt dışı sınavlarda da yüksek başarılar elde etmektedir. Bu çerçevede mezun olan öğrencilerin Türkiye'de üniversite kazanma durumları incelendiğinde 2018'de %91, 2019'da %87 ve 2020'de ise %88 gibi yüksek oranlarla karşılaşılmaktadır. Söz konusu yıllarda üniversiteye yerleşemeyenlerse istedikleri üst düzey bölümler için bir yıl daha hazırlanmayı tercih eden öğrencilerden oluşmaktadır.

Yıllar	İlk 100	100-1000
2016	58	59
2017	24	67
2018	17	54
2019	8	23
2020	7	29

Tablo 3: İstanbul Erkek Lisesi Öğrencilerinin Yıllara Göre Üniversite Sınavlarındaki Derece Dağılımı (2016-2020)

Kaynak: İstanbul Erkek Lisesi Arşivi.

İstanbul Erkek Lisesi öğrencileri her yıl üniversite sınavlarında sayısal alan başta olmak üzere eşit ağırlık, sözel ve dil alanlarında önemli dereceler elde etmektedir. Okuldaki sayısal derslerin Alman müfredatına göre ve Almanca verilmesine rağmen sayısal puan türünde alınan yüksek genel başarı ve dereceler ayrıca dikkat çekicidir. Bu kategorideki öğrenciler ağırlıklı olarak tıp ve mühendislik fakültelerini tercih etmektedir.

İstanbul Erkek Lisesi'ndeki ilk mezunlarını 2002 yılında veren Abitur uygulaması da öğrencilerin büyük başarı gösterdikleri diğer bir alandır. Sadece Alman öğretmenlerin verdiği dersleri kapsayan Abitur sınavının başarı oranları, 2018'de %94,30, 2019'da %97,61 ve 2020'de ise %99 olmuştur. Okul öğrencilerinin elde ettiği bu oranlar, Almanya'nın yurt dışındaki tüm okulları içinde yakalanan en yüksek başarı oranlarıdır. Bu nedenle İstanbul Erkek Lisesi, 26 Nisan 2011 tarihinde Federal Almanya Cumhurbaşkanı tarafından "Yurt Dışı Alman Okulları Üstünlük Belgesi" ile ödüllendirilmiştir.

İstanbul Erkek Lisesi'nde Müstakbel Nitelikli Göçmenlerin Hazırlık Süreci

Müstakbel nitelikli göçmenin kaynağında hazırlanmasına çarpıcı bir örnek teşkil eden İstanbul Erkek Lisesi, uyguladığı eğitim sistemi bakımından Türkiye'de tektir. Türk öğretmenlerin sosyal dersleri, Alman öğretmenlerinse Abitur programı çerçevesinde fen derslerini kendi dillerinde vermeleri öğrencilerin her iki dile de yeterli derecede hâkim olmalarını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin iyi derecede Almanca öğrenebilmesi okulda uygulanan eğitim sisteminin esasını oluşturmaktadır. Dolayısıyla İstanbul Erkek Lisesi'ndeki öğrencilerin akademik başarı düzeyleri ve hazırlanma süreçleri dil eğitiminde gösterecekleri gelişimle yakından ilişkilidir.

Dil Eğitimi

İstanbul Erkek Lisesi'nde uygulanan Abitur eğitim sistemi gereğince öğretilen birinci yabancı dil Almancadır. Hazırlık sınıfında yoğun olan Almanca dersleri, zorunlu ve seçmeli olarak her sınıf düzeyinde verilmektedir.

	Hazırlık			9		10		11		12		
	Zorunlu	Zorunlu	Seçmeli	Zorunlu	Seçmeli	Zorunlu	Seçmeli	Zorunlu	Seçmeli	Zorunlu	Seçmeli	
Haftalık	20	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2	
Yıllık	720	144	72	144	72	144	72	144	72	144	72	
											Toplam Zorunlu Ders Saati:	1296
											Toplam Seçmeli Ders Saati:	288
											Genel Toplam Ders Saati:	1584

Tablo 4: Sınıf Düzeylerine Göre Almanca Ders Saatleri

Hazırlık sınıfında haftalık olarak 10 saati Türk öğretmenler, 10 saati de Alman öğretmenler tarafından verilen 20 saatlik Almanca dersleri, üst sınıflarda ise 4 saati zorunlu ve 2 saati seçmeli olarak devam etmektedir. Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere okuldan mezun olan bir öğrenci lise dönemi boyunca toplamda 1584 saate kadar Almanca dersi alma imkanına sahiptir. Ayrıca öğrencilerin Almancaya olan ilgilerini artırmak amacıyla Hazırlık ve 9. sınıflardaki müzik dersleri de Almanca işlenmektedir.

Okuldaki dil derslerine ek olarak hazırlık ve 9. sınıf öğrencileri temmuz aylarında okul öğretmenlerinin refakatinde Almanya'daki kardeş okulları ziyaret etmekte ve Almanca kurslarına gitmektedir. Ücretli olan dil kurslarına katılan öğrenciler gençlik yurtlarında kalırken kardeş okul uygulaması çerçevesinde gidenler Alman öğrencilerin evlerinde kalmaktadır. Alman öğrencilerse aynı çerçevede ekim-kasım aylarında Türkiye'ye gelmekte ve Türk öğrencilerin evinde misafir edilmektedir. Türk öğrencilerin öncelikli tercihi, dil gezileri ve kursları yerine kardeş okul uygulaması çerçevesinde Almancalarını geliştirmek olmaktadır. Bunların dışında ortaöğretim yönetmeliğinin tanıdığı bir hak olarak (28/1) öğrenci değişim programına katılan öğrencilerin Almanya'da 1 yıl öğrenim görüp döndüklerinde bir üst sınıftan eğitimlerine devam etmeleri de Almanca gelişimlerine önemli katkılar sağlamaktadır.

İstanbul Erkek Lisesi'ndeki Almanca dil eğitiminin amacı, öğrencileri hazırlık sınıfı sonunda A2, 9. sınıf sonunda B1, 10. sınıf sonunda B2, 11. sınıf sonunda C1 ve 12. sınıf sonunda ise C2 seviyesine ulaştırmaktır. Bu çerçevede öğrencilere Almanca gelişim düzeyini tespit etmek amacıyla uluslararası tanınırlığı olan Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'nın (The Common European Framework of Reference for Languages-CEFR)²⁵ kriterlerine bağlı olarak Alman Dil Diploması (DSD) seviye belirleme sınavı uygulanmaktadır.²⁶ Okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerilerinin ölçüldüğü bu sınavda başarılı olan öğrenciler, B2/C1 seviyesi dil belgesi almaya hak kazanmaktadır. Bir defa alınması yeterli olan ve geçerliliği süresiz olan bu belge, öğrencinin eğitim ve mesleki hayatına önemli bir değer katmaktadır. Ayrıca Alman üniversitelerinin tanıdığı bu belgeyle Abitur yapmayan/yapamayan öğrenciler "Türkiye'de bir üniversite kazanmış olma şartı" ile Almanya'da üniversite eğitimi alabilmektedir. İstanbul Erkek Lisesi'nde Almanca yeterliliğinin ölçülmesi konusunda yapılan diğer bir uygulama da Sprachdiplom sınavıdır. Abitura katılmayan ya da eşit ağırlık veya sözel bölümde olmasından

²⁵ Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı (CEFR), dilde yeterlilik seviyesini ölçmek amacıyla yapılan uluslararası tanınırlığı olan bir standarttır. CEFR, Avrupa genelinde yaygın olarak kabul gören ve dünya genelinde de giderek yaygınlık kazanan bir programdır. Ayrıntılı bilgi için bkz: Gülten Güler, "Avrupa Konseyi Ortak Dil Kriterleri Çerçeve Programı ve Türkiye'de Yabancı Dil Öğretim Süreçleri", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6/1 (2005), s.89-106.

²⁶ Sınavın yazılı bölüm soruları tüm dünya için merkezi olarak Almanya'da hazırlanmakta ve değerlendirilmekte; sözlü bölümü ise okuldaki Alman branş öğretmenleri tarafından gerçekleştirilmektedir.

dolayı Abitura katılmayan öğrencilerin girdiği bu sınav, başarılı olanlara Almancayı yetkin bir şekilde kullanabildiklerini gösteren resmi bir belge kazandırmaktadır.

İstanbul Erkek Lisesi'nde Almanca'nın yanında ikinci yabancı dil olarak İngilizce öğretilmektedir. Okulda öğrencilere Abitur diploması için gerekli olan C1-Advanced düzeyde İngilizce seviyesine ulaşabilecekleri bir eğitim verilmektedir.

	Hazırlık	9	10	11	12
Haftalık	4	2	2	2	2
Yıllık	144	72	72	72	72
Genel Toplam Ders Saati:					432

Tablo 5: Sınıf Düzeylerine Göre İngilizce Ders Saatleri

Hazırlık ve 9. sınıflarda partnerli olarak çalışan Alman ve Türk öğretmenler, ikiye bölünmüş sınıflarda 15'er kişilik gruplarla eğitim yapmaktadır. Almanca derslerinde de geçerli olan bu sistem öğrenciye takıldığı konuda sorusunu Türk öğretmene anadilinde sorabilmesini ve yabancı öğretmenle de öğrendiği dili pekiştirebilmesini sağlamaktadır. Öğrencileri İngilizce münazara yapabilecek seviyeye getirmeyi hedefleyen bu eğitim sürecinin Hazırlık sınıfında B1, 9. sınıfta ise B2 seviyesinde ders kitaplarından yararlanılmaktadır. 10., 11. ve 12. sınıflardaki İngilizce dersleri ise Alman sistemine hazırlık amacıyla sadece Alman öğretmenler tarafından verilmektedir.

Abitur Eğitim Sistemi

Latince "Abire" sözcüğünden türetilmiş olan Abitur kelimesi, "ayrılmak", "başarılı öğrenim" ve "yetişkinlik" gibi çeşitli anlamlara sahiptir. Alman eğitim sisteminde alınabilecek en yüksek lise diploması olan Abitur belgesi, öğrencilerin üniversite eğitimi alabilme yeterliliğinin bir göstergesi kabul edilmektedir. Abitur diploması sahibi öğrenciler taşıdıkları uyruklara bakılmaksızın AB ülkelerindeki öğrencilerle aynı haklara sahip olmakta ve bu ülkelerde yüksek öğrenim görebilmektedir.²⁷

Abitur eğitim sistemi, Bağımsız Abitur (allgemeine Hochschulreife) ve Bağımlı Abitur (fachgebundene Hochschulreife) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Alman olmayan öğrenciler için geçerli olan Bağımsız Abitur, ülkemizde İstanbul Erkek Lisesi ile Özel İstanbul Alman Lisesi'nde verilmektedir. Bağımlı Abitur ise Almanya'daki öğrencilerin seçtikleri derslerde uzmanlaşması şeklinde verilmektedir. Bağımsız Abitur öğrenciye sınırlama olmaksızın üniversiteye girme imkânı sağlarken, Bağımsız Abitur sahibi öğrencilerse yalnızca uzmanlaştıkları ders alanına uygun bölümlere girebilmektedir. Dolayısıyla İstanbul Erkek Lisesi mezunu öğrenciler de başta Almanya olmak üzere Abitur diplomasının tanındığı ülkelerde sınavsız olarak üniversite eğitimi alabilmektedir. Ancak İstanbul Erkek Lisesi'nde uygulanan Abitur sistemi ile Almanya'daki Abitur sistemi arasında kayda değer yapısal farklar bulunmaktadır.

Almanya'da Abitur Eğitimi

²⁷ Ömür boyu geçerliliği olan Abitur diploması, Almanya dışında birçok ülkede de üniversiteye giriş hakkı sağlamaktadır. Örneğin Oxford Tıp Fakültesi, Abitur ortalaması en üst not seviyesine karşılık gelen 1,0-1,5 aralığındaki öğrencileri kabul etmektedir. MIT ise Abitur diplomasını yaklaşık iki sömestre karşılık gelen 43 krediye eş değer saymaktadır.

Abitur eğitim sistemi, Alman ortaöğretim kurumları²⁸ içinde sadece Gymnasiumlarda uygulanmaktadır. Mezunlarına doğrudan üniversiteye geçme hakkı kazandıran bu sistem, “var olanla yeni olan arasında bağ kurmayı” hedefleyen yapılandırmacı yaklaşım üzerine kurulmuştur. Bu çerçevede öğrencilere Abitur eğitiminin amaçlarına uygun olarak “bağımsız öğrenmeyi destekleyen”, “konu alanında derinleşmeyi sağlayan” ve “kişisel gelişimlerine katkı yapan” dersler verilmektedir.²⁹ Abitur eğitim sistemi içinde verilen bu dersler üç grup altında toplanmaktadır:

- Dil, Edebiyat ve Sanat Almanca, yabancı diller, güzel sanatlar ve müzik.
- Sosyal Bilimler: Tarih, coğrafya, felsefe, sosyal ve siyasi bilimler, iktisat.
- Matematik, Doğa Bilimleri ve Teknoloji: Matematik, fizik, kimya, biyoloji, bilgi ve iletişim teknolojileri.

Abitur sürecini tamamlamak isteyen öğrencilerin bu üç alandan (isterse seçtiği tüm dersler sadece bir alandan da olabilir) dersler almaları mecburidir. Ancak Almanca, matematik ve yabancı dil dersleri tüm öğrenciler için zorunlu dersler olarak belirlenmiştir. Ayrıca din ve beden eğitimi dersleri de çoğunlukla zorunlu ders kategorisindedir.³⁰

Alman eğitim sisteminde resmi adı “Allgemeine Hochschulreife” olan Abitur sisteminden mezun olmak isteyen öğrencilerin, okullarındaki öğretmenlerin kendi yörelerinin kültürel değerlerine göre hazırlayıp uyguladıkları sınavlarda başarılı olmaları gerekmektedir. Öğrencilerin yeterlilik düzeyini ölçmeyi amaçlayan bu sınavın cevap kağıtları aynı branştan iki farklı öğretmen tarafından değerlendirilmekte ve gerekli evraklar sınavın onaylanması için ilgili eyaletin Kültür Bakanlığı’na gönderilmektedir.³¹ Abitur sınavında başarılı olan öğrenciler, sahip oldukları mezuniyet puanı esasına göre istedikleri üniversitelere yerleşebilmektedir. Ancak Abitur diploması ile doğrudan girilebilen yüksekokullar “girişi açık bölümler” ve “girişi kısıtlı bölümler” olarak ikiye ayrılmaktadır. Tıp Fakültesi, Psikoloji, Diş Hekimliği ve Eczacılık gibi kontenjan sınırı bulunan bölümlere merkezi yerleştirme ile öğrenci alınırken, Elektronik Mühendisliği gibi bölümlerin kısıtlılık durumuna ise belirledikleri çeşitli kriterlere göre üniversitelerin kendisi karar verebilmektedir. Girişi açık bölümlerde ise herhangi bir kriter veya kontenjan şartı aranmamaktadır.

İstanbul Erkek Lisesi’nde Abitur Eğitimi

İstanbul Erkek Lisesi, ilk mezunlarını 2002 yılında verdiği Abitur sistemini Türkiye’de uygulayan devlet okulu statüsündeki tek eğitim kurumudur. Türkiye’de uygulanan Abitur programları, Kuzey Ren-Vestfalya Eyaleti’nin (Nordrhein-Westfalen) programlarına dayalı olarak yürütüldüğü için İstanbul Erkek Lisesi’nde bu eyaletin Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanmış ders programları ve kitapları okutulmaktadır. Okulun 43 saatlik ders yükü, dil derslerinin (Almanca ve İngilizce) yanında Almanca verilen fizik, kimya, biyoloji ve matematik dersleri ile Türkçe verilen edebiyat, tarih, coğrafya, felsefe, din kültürü, beden eğitimi, müzik ve görsel sanatlar derslerinden oluşmaktadır. Ancak İstanbul Erkek Lisesi’nde alınan Abitur karnesi sadece Alman hocaların verdiği Almanca, İngilizce, matematik, fizik,

²⁸ Alman ortaöğretim sistemi farklı amaçlara yönelik eğitim veren üç gruba ayrılmaktadır. İlköğretim sonrası gidilebilecek en düşük nitelikli eğitim kurumu olan *Hauptschule* isimli okullar, el emeği gerektiren meslek hayatına yönelik kalifiye eleman hazırlamaktadır. *Realschule* adı verilen okullarsa teknik ve mesleki eğitim veren yüksekokullara girebilme imkânı tanımaktadır. Ortaöğretimin en üst seviyesini oluşturan *Gymnasium* isimli liselerse doğrudan üniversiteye girme hakkı sağlamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz: Fahrettin Tepealtı, *Avrupa Birliği’nin Göç Politikaları ve Türkiye*, Ankara: Pegem Akademi, 2020, s.208-209.

²⁹ Kuş, “Türkiye’de Uygulanan Abitur”, s.39-42.

³⁰ Kuş, “Türkiye’de Uygulanan Abitur”, s.49.

³¹ Kuş, “Türkiye’de Uygulanan Abitur”, s.47.

kimya ve biyoloji derslerinin notlarını göstermektedir. Bu notlarsa 11. ve 12. sınıflarda alınan notlar ile yine bu dönemleri kapsayan Abitur sınavındaki sözlü ve yazılı sınav sonuçlarının birleştirilmesiyle elde edilmektedir.

İstanbul Erkek Lisesi'nde Abitur sınav süreci 12. sınıf öğrencilerinin aralık ayında sınav komisyonuna³² yapacakları yazılı başvuru ile başlamaktadır. Ocak ayında ise ders öğretmenlerinin yapacağı performans ve derslere devamlılık değerlendirmelerine göre yazılı sınava kabul edilecek öğrenciler belirlenmektedir.³³ İstanbul Erkek Lisesi'nde Abitur sınavı, Almanya'da olduğu gibi "Einheitliche Prüfung sanorderungen in der Abitur prüfung (EPA)" çerçevesinde yapılmakta ve öğrenciler Almanca, İngilizce, matematik, fizik, kimya ve biyoloji derslerinden sorumlu tutulmaktadır. Sınavın yazılı bölümü Almanca, İngilizce ve matematik ile öğrencinin seçeceği bir fen dersi olmak üzere toplam 4 dersten oluşmaktadır. Sınavın sözlü bölümü ise öğrencinin seçeceği Almanca, İngilizce ve matematik derslerinden birisi ile fen derslerinden birisi olmak üzere toplam 2 dersi kapsamaktadır.³⁴ Ancak öğrenci yazılı ve sözlü sınavlarda aynı fen dersini tercih edemez ve tercihler daha sonra değiştirilemez. Sınav soruları ise 11. ve 12. sınıf müfredatını içerecek şekilde ilgili son sınıf öğretmenleri tarafından hazırlanmaktadır. Nisan ayında ilgili tüm öğretmenlerin katılımıyla Abitur sınavına katılacak öğrencilerin sorumlu oldukları derslere ait ön notları belirlenmektedir. Böylelikle öğrencinin 11. ve 12. sınıflara ait 4 yarıyılı kapsayan not ortalaması tespit edilir. Sözlü sınavdan önce sınav komisyonu bir toplantı yaparak yazılı sınav sonuçlarını da dikkate alarak sözlü sınava katılabilecek öğrencileri tespit eder ve hangi derslerden sözlü sınava tabi tutulacaklarını açıklar. Sözlü sınava kabul edilmeyen öğrenciler Abitur sınavını geçememiş kabul edilmektedir.³⁵ Öğrenciler sözlü sınava tek tek alınmakta ve her birine ayrı sorular sorulmaktadır. Sınav bitiminde komisyon, öğrencilerin ilgili derslerden aldığı notları tespit ederek öğrenciye verilecek son notu kararlaştırmaktadır. Öğrencinin sınav sonucunda başarılı kabul edilebilmesi için 6 sınav (4 yazılı ve 2 sözlü) puanı toplamının en az 30 olması gerekmektedir. Mayıs ayında yapılan sonuç toplantısında öğrencilerin her bir dersi için geçerli olacak not belirlenmekte ve bu notların genel ortalaması alınarak Abitur sınav notu elde edilmektedir. Daha sonra sınav not ortalamasına 11. ve 12. sınıf not ortalamaları eklenerek Abitur sonuç notu belirlenmektedir.³⁶ Öğrencinin Abitur sınavını geçebilmesi için %45 başarı şartını sağlaması gerekmektedir. Başarılı olan öğrencilerin Abitur diploma töreni ise dönem sonunda Alman diplomatik misyonunun da katılımıyla Almanya'nın İstanbul Başkonsolosluğu'nda yapılmaktadır.³⁷

Diğer Eğitim Faaliyetleri ve Projeler

İstanbul Erkek Lisesi, verilen yabancı dil ve Abitur eğitiminin yanında ulusal ve uluslararası boyutta iş birliklerini içeren çeşitli faaliyet ve projelerin de yürütüldüğü bir eğitim

³² Abitur Sınav Komisyonu, MEB'den görevlendirilmiş bir sınav yöneticisi, okul yönetiminden Almanca bilen bir idareci, Almanya'nın İstanbul Başkonsolosluğu'ndan bir görevli, okulun Alman Bölüm Başkanı ile Abitur sınavında sorumlu olunacak derslerin öğretmenlerinden oluşmaktadır.

³³ *Abitur Sınavları Uygulama Yönergesi*, İstanbul Erkek Lisesi Arşivi, 2018.

³⁴ Abitur Sınav Yönetmeliği, *Türkiye'deki Alman Lisesi ve İstanbul Lisesi Öğrencilerinin Abitur Sınavına Katılabilmelerini Sağlayan Abitur Sınav Yönetmeliği*, Almanya Eğitim Bakanlığı'nun 28.03.1977'de Alman ve 15.04.1999'da Değiştirilen Kararı, 1999.

³⁵ Abitur Sınav Yönetmeliği.

³⁶ Alman eğitim sisteminde değerlendirme notları 1-6 arasında değişmektedir. Buna göre, 1 çok iyi, 2 iyi, 3 yeterli, 4 tatmin edici, 5 zayıf ve 6 başarısız kabul edilmektedir.

³⁷ Her yıl Abitur sınavına giren İstanbul Erkek Lisesi öğrencilerinin neredeyse tamamı (ortalama 130 öğrenci) Abitur diploması almaya hak kazanmaktadır. Sahip olduğu bu oranla İstanbul Erkek Lisesi, Almanya'nın ülke dışındaki 140 okulu içinde bu alanda en yüksek başarı oranına sahip olan okuldur.

kurumudur. Uluslararası nitelikte olanlar başta olmak üzere okulun paydaş olduğu önemli ortaklıklar şunlardır:

The MINT-EC (Üstün Fen ve Matematik Programı Uygulayan Okullar Birliği)

İstanbul Erkek Lisesi, Almanya'nın önemli bir bilim derneği olan bu kuruma ülke dışından üye olarak kabul edilen tek okuldur. Derneğin diğer üyeleri ise Almanya'da fen ve matematik alanında öne çıkan 200 seçkin liseden oluşmaktadır. MINT-EC, Almanya'daki çeşitli firmalar, üniversiteler, enstitüler ve derneklerle birlikte yılın farklı zamanlarında Almanya'nın farklı şehirlerinden aynı seviyedeki Abitur öğrencilerin katıldığı MINT-CAMP isimli ücretsiz bilimsel çalışma kampları düzenlemektedir. İstanbul Erkek Lisesi, 2007 yılından itibaren öğretmenler refakatinde öğrenci gönderdiği bu kamplara 2009, 2012 ve 2015 yıllarında ev sahipliği de yapmıştır.

Technology Student Association-TSA (Öğrenci Teknoloji Birliği)

TSA, öğrencilerin film, WEB oyun tasarımı, robotik ve WEB sitesi tasarımı alanlarında projelerini sergilediği uluslararası bir organizasyondur. ABD merkezli bu birliğin etkinliklerine katılan İstanbul Erkek Lisesi öğrencileri her yıl çeşitli kategorilerde birçok ödül kazanmaktadır.

Partnership with Kaiserslautern University of Technology

İstanbul Erkek Lisesi ile Kaiserslautern Teknik Üniversitesi arasında 2011 yılından itibaren uygulanan bir projedir. Bu ortaklık, 11. ve 12. sınıf öğrencilerine matematik, fizik ve elektronik alanlarında uzaktan eğitim alma imkânı tanımaktadır.

TÜBİTAK ve Bilim Olimpiyatları

İstanbul Erkek Lisesi öğrencileri her yıl matematik, fen ve bilgisayar dallarında birçok uluslararası projeye katılmakta ve dereceler kazanmaktadır. Bu durumun en iyi yansımalarından birini TÜBİTAK bünyesinde kurulan çeşitli olimpiyat takımlarında görmek mümkündür. Örneğin, 2017 yılında Türkiye'nin 6 kişiden oluşan matematik olimpiyat takımının 4 üyesi ile 4 kişiden oluşan bilgisayar olimpiyat takımının 2 üyesi İstanbul Erkek Lisesi öğrencisidir.

Yukarıda sözü edilen uluslararası etkinlik ve projelerin yanı sıra İstanbul Erkek Lisesi, Kültür Bakanlığı, çeşitli devlet ve vakıf üniversiteleri ve belediyelerle kapsamı bilim, kültür ve eğitim olan ulusal bazda iş birliği protokollerini de hayata geçirmektedir. Ayrıca okul bünyesinde gerçekleştirilen Kültür Haftası, Bilim Haftası, Sporfest Haftası, Altın Boğa Kısa Film Yarışması, Uluslararası Satranç Turnuvası etkinlikleri ile yaklaşık 150 kişiden oluşan Sakarya İzci Grubu'nun yurt içi ve yurt dışı kampları da öğrencilerin farklı alanlarda sosyalleşmesine ve organizasyon kabiliyetlerinin yükselmesine katkı sağlamaktadır.

Mezun Öğrencilerin Üniversite Tercihleri

İstanbul Erkek Lisesi mezunu öğrencilerin yurt içi ve yurt dışı üniversite tercihleri almış oldukları eğitim çerçevesinde şekillenmektedir. Türkiye de kalmayı tercih edenler yüksek puanlarla nitelikli bölümlere yerleşirken yurt dışını tercih edenlerse Abitur diplomasının tanıdığı haklar ve aldıkları dil eğitiminin etkisiyle ülke ve bölüm seçimi yapmaktadır.

	2016	2017	2018	2019	2020
Türkiye	103	90	96	57	68
Yurt Dışı	68	71	89	88	77
Mezun Sayısı	180	172	203	167	165
Tercih Yapmayan Sayısı	9	11	18	22	20
Yurt Dışı Tercih Oranı (%)	37,78	41,28	43,84	52,69	46,67

Tablo 6: İstanbul Erkek Lisesi Mezunlarının Yıllara Göre Yurt İçi ve Yurt Dışı Üniversite Tercih Dağılımı (2016-2020)

Kaynak: İstanbul Erkek Lisesi Arşivi.

Tablo 6’da gösterildiği gibi mezun olan öğrencilerin yaklaşık %40-50’si üniversite eğitimi için yurt dışına gitmektedir.³⁸ Bu tercih üzerinde akademik başarı ve yabancı dil düzeyinin yanında ailevi şartlar, kişisel tercihler ve ekonomik şartlar da etkili olmaktadır. Çünkü Almanya’da üniversite eğitimi ücretsiz olmasına rağmen barınma ve diğer ihtiyaçların öğrenciye ait olması bazı öğrencileri ekonomik nedenlerle yurt içi tercihe yöneltmektedir.

İstanbul Erkek Lisesi öğrencilerinin yurt dışı üniversite tercihleri incelendiğinde alınan yabancı dil eğitiminin gidilen ülke üzerindeki belirleyiciliği net biçimde görülmektedir.

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Almanya	58	59	78	81	69
İsviçre	1	3	7	4	3
Avusturya	1	1	4	1	2
ABD	5	8	0	1	2
İngiltere	1	0	0	1	1
Kanada	1	0	0	0	0
Macaristan	1	0	0	0	0
Toplam	68	71	89	88	77

Tablo 7: İstanbul Erkek Lisesi Mezunlarının Yıllara Göre Yurt Dışı Üniversite Tercihlerinin Ülkelere Göre Dağılımı (2016-2020)

Kaynak: İstanbul Erkek Lisesi Arşivi.

Tablo 7’de görüldüğü üzere mezun öğrencilerin yurt dışı tercihlerinde Abitur diplomasını veren ülke konumundaki Almanya’nın ağırlığı dikkat çekicidir. Bunun yanında yine eğitim dili Almanca olan İsviçre ve Avusturya ile İngilizce eğitim veren ABD, İngiltere ve Kanada sınırlı oranda olsa da tercih edilen diğer ülkelerdir. Dolayısıyla öğrencilerin yükseköğrenim görmek amacıyla yaptıkları yurt dışı ülke tercihleri, tartışmasız biçimde sahip oldukları yabancı dile bağlı olarak şekillenmektedir.

³⁸ Bu orana göre ilk Abitur mezunlarının verildiği 2002 yılından günümüze kadar geçen süre zarfında yaklaşık 1800 İstanbul Erkek Lisesi mezunu öğrencinin yurt dışındaki üniversiteleri tercih ettiği sonucuna ulaşılabilir. Ancak okul veya mezunlar derneğinde bu kişilerin ne kadarının geri döndüğüne dair herhangi bir veri bulunmamaktadır.

Sonuç

İstanbul Erkek Lisesi, kuruluşundan itibaren uyguladığı özgün eğitim sistemi ile dikkati çekmiş köklü bir eğitim kurumudur. Bu niteliğini savaşlarla geçen Osmanlı Devleti'nin son dönemi ile ekonomik zorluklar ve yetişmiş insan eksikliğinin had safhada olduğu Cumhuriyet'in ilk yıllarında bile koruyan okul, her zaman yüksek rağbet görmüştür. İstanbul Erkek Lisesi, halen uyguladığı Abitur eğitim sisteminin Almanya başta olmak üzere çeşitli ülkelerde sınavsız üniversite okuma imkânı sağlaması nedeniyle farklı bir yerde konumlanmakta ve en yüksek puanla öğrenci kabul eden okullar arasında yer almaktadır. Matematik ve fen derslerinin Alman öğretmenler tarafından verilmesinin bir sonucu olarak mezunlarının iyi derecede Almanca ve İngilizce bilmesi, onların farklı ülkelerde üniversite eğitimi alabilmelerini kolaylaştırmaktadır. Bu çerçevede İstanbul Erkek Lisesi mezunu öğrencilerin her yıl yaklaşık yarısına yakını yükseköğretim için yurt dışındaki üniversiteleri tercih etmektedir. Aslında bu oran, öğrencilerin akademik başarısının yanında dil ve entegrasyon bakımından da bir yeterliliği ve cesareti göstermektedir. Her ne kadar elde kesin veriler olmasa da yurt dışında üniversite eğitimi tamamlayan bu öğrencilerin bir kısmının Türkiye'ye dönmediği ve eğitim gördükleri veya başka ülkelerde çalışma hayatına katıldıkları bilinmektedir. Bu noktada söz konusu kişilerin "kayıp" olarak görülüp görülemeyeceği cevaplanması gereken bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu soruya verilebilecek cevaplarsa yaklaşım tarzına göre değişiklik gösterecektir.

Bir bakış açısına göre yurt dışında üniversite eğitimi tamamlayarak "nitelikli iş gücü" sıfatını kazanan bu kişilerin geri dönmemesi, devlet, toplum ve ailelerin uzun yıllar boyunca yaptığı yatırımın kaybedilmesi olarak görülmektedir. Diğer taraftan bu kişilerin farklı ülkelerde çalışması, iş hayatlarında kuracakları bağlantılar sayesinde Türkiye'ye doğrudan veya dolaylı katkılar sağlamaları imkanını doğurabilecektir. Günümüzde çeşitli alanlarda örneklerini gördüğümüz bu durum sayesinde yurt dışındaki nitelikli Türk iş gücü, Türkiye'ye katkı sağladığı gibi ülkemizin yumuşak gücünü (soft-power) de artıracaktır. Görüldüğü üzere küresel ekonomik sistemin işleyiş yapısı, 1960'lı yıllarda yaşanan işçi göçlerindeki resmi beklentinin aksine gidenin dönmemesini gerektirmemektedir. Ancak sözü edilen bu beklentinin sürdürülebilir biçimde gerçekleşebilmesi için öğrencilerde "kültürel aidiyet" duygusunun oluşturulması hayati önemdedir. Aksi bir durum ülkeye her alanda katkı sağlayabilecek yüksek nitelikli bir beşerî sermayenin kaybı anlamına gelecektir. Dolayısıyla İstanbul Erkek Lisesi'ndeki eğitimin okulun temeli kabul edilen Numune-i Terakki Mektebi'nin kuruluş felsefesine uygun olarak sürdürülmesi, hedeflenen "kültürel aidiyet" duygusunun oluşturulması ve korunmasına önemli katkılar sağlayacaktır. Böylelikle öğrencilerin "millî" bir eğitim alması, yurt dışından dönmeyen ve yaşadıkları ülkelerde önemli konumlar edinmiş bu kişilerin "kayıp" olarak değerlendirilmesinin önüne geçecektir.

Çatışma beyanı: Makalede, herhangi bir kurum, kuruluş ve kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.
Etik kurul raporu: Bu çalışma için etik kurul raporu gerekliliği bulunmamaktadır.
Katkı oranı beyanı: %100
Destek ve teşekkür: Çalışmanın içeriğine yönelik veri toplama aşamasında büyük desteklerini gördüğüm dönemin İstanbul Erkek Lisesi Müdürü Fatih GÜLDAL ile Müdür Başyardımcısı Dr. Metin KUŞ'a teşekkür ederim.

Kaynakça

- Abitur Sınav Yönetmeliği. *Türkiye'deki Alman Lisesi ve İstanbul Lisesi Öğrencilerinin Abitur Sınavına Katılabilmelerini Sağlayan Abitur Sınav Yönetmeliği*, Almanya Eğitim Bakanlığı'nın 28.03.1977'de Alınan ve 15.04.1999'da Değiştirilen Kararı. 1999.
- Abitur Sınavları Uygulama Yönergesi*. İstanbul Erkek Lisesi Arşivi. 2018.
- Demirel, Fatih. "II. Meşrutiyetten Sonra Osmanlı'da Orta Öğretim: Sultâniler". *Tarih İncelemeleri Dergisi*. 27/2 (2012): 339-358.
- Deniz, S. Levent. "İstanbul Erkek Lisesi'ne Tarihçe". *Düyun-u Umumiye'den İstanbul (Erkek) Lisesi'ne*. Der., M. Sabri Koz. İstanbul: İstanbul Erkek Liseliler Vakfı, 2006: 127-155.
- Doğan, Enfel. "İstanbul (Erkek) Lisesi'nin Kurucusu Mehmed Nadir Bey'in Öğretmenlik Mesleği ve Öğretim Yöntemleri ile İlgili Görüş ve Önerileri". *SAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*. 14 (2007): 142-160.
- Güçtekin, Nuri. *İstanbul'daki Hususi Mektepler (1873-1922)*. İstanbul: İBB Kültür A.Ş., 2015.
- Güçtekin, Nuri. *İstanbul Erkek Lisesi Tarihi (1884-1923)*. İstanbul: İstanbul Erkek Lisesiler Eğitim Vakfı, 2016.
- Güler, Gülten. "Avrupa Konseyi Ortak Dil Kriterleri Çerçeve Programı ve Türkiye'de Yabancı Dil Öğretim Süreçleri". *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 6/1 (2005): s.89-106.
- İELEV (İstanbul Erkek Liseliler Eğitim Vakfı). *Billur Bir Avizedir İstanbul Lisesinde Zaman: Belgeleriyle 125 Yıl (1884-2009)*. Der., Ş. Levent Deniz. İstanbul: İstanbul Erkek Lisesiler Vakfı, 2009.
- İEL (İstanbul Erkek Lisesi) Alman Bölüm Başkanlığı, 2021.
- Kayaoğlu, Taceddin. *Mahmud Cevad İbnü-ş Şeyh Nafi: Maarif-i Umumiye Nezareti Tarihçe-i Teşkilat ve İcraatı: XIX. Asır Maarif Tarihi*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2001.
- Koçer, Hasan Ali. *Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923)*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1970.
- Kodaman, Bayram. *Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi*, İstanbul: Ötüken Yayınevi, 1980.
- Kuş, Metin. "Türkiye'de Uygulanan Abitur Programlarının Değerlendirilmesi: Bir Durum Çalışması". Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, 2019.
- Millî Eğitim Bakanlığı. *Özel Program ve Proje Uygulayan Eğitim Kurumları Yönetmeliği*, Resmî Gazete Sayı: 29818, 2016.
- Şapolyo, Enver Behnan. *80. Yıl İstanbul Erkek Lisesi (1884-1964)*. İstanbul: İstanbul Erkek Lisesi Mezun ve Mensupları Cemiyeti, 1964.
- Tepealtı, Fahrettin. *Avrupa Birliği'nin Göç Politikaları ve Türkiye*. Ankara: Pegem Akademi, 2020.
- Turan, Kemal. "Bir Alman Eğitimciye Göre Savaş Yıllarında Osmanlı Maarifi: F. Schmidt'in Eğitim Reformu Raporu". *İstanbul Araştırmaları*. 4 (1998): 199-236.